

Historiskt Flygplanens märkning

Hur svenska militära flygplan märkts under årens lopp är faktiskt något av en vetenskap, framgår det av ett särtryck "Märkning av svenska militära luftfartyg" som givits ut av Svensk Flyghistorisk Förening. Enbart under flygvapnets tid har bestämmelserna ändrats åtta gånger. Tiden dessförinnan - åren 1912 - 1926 - växlade systemen för märkning ännu oftare. Som ett smakprov citerar FVN ur särtrycket redogörelsen för de tre första åren (1912-14).

1912 - det första år ett ordnat flygväsende och militära flygövningar förekom - hade vi allt som allt tre militära flygplan, ett monoplan vid marinen (skänkt mot slutet på 1911 av en privatperson till flottan, som början till ett blivande spaningsflyg), samt två flygplan vid armén - ett monoplan (skänkt av fyra privatmän, medlemmar av dåv. Svenska Aeronautiska Sällskapet) och ett biplan (statsinköpt för ett av riksdagen år 1912 beviljat anslag).

Det till flottan 1911 skänkta flygplanet kallades enl dåtidens terminologi rätt och slätt "Aeroplanet". Senare (år 1913), när marinen som en fortsättning erhöll tre nya plan, blev det 1911 erhållna (och 1912 i bruk tagna) kallat "Aeroplanet nr 1". Någon särskild märkning förekom då icke.

De armén 1912 tillförda två flygplanen benämndes efter sina resp huvudarter (byggnadssättet) blott "Monoplanet" och "Biplanet". Någon särskild numrering eller märkning förekom icke ännu.

Vid armén tillkom 1913 ytterligare två, av staten för gåvomedel inköpta plan, varav ett monoplan och ett biplan. En numrering av de befintliga planen blev därigenom aktuell. Denna blev "M1" och "M2" för de två monoplanen, resp "B1" och "B2" för de två biplanen. Någon påmålning av dessa nummer eller annan märkning infördes icke heller nu.

De marinen 1913 tillförda tre nya flygplanen (och en del följande) benämndes nu efter resp typs tillverkare sålunda:

"NI" = det första (och enda) Nieuport-monoplanet.

"LI" = det första Lévêque-biplanet (eg. Donnet-Lévêque).

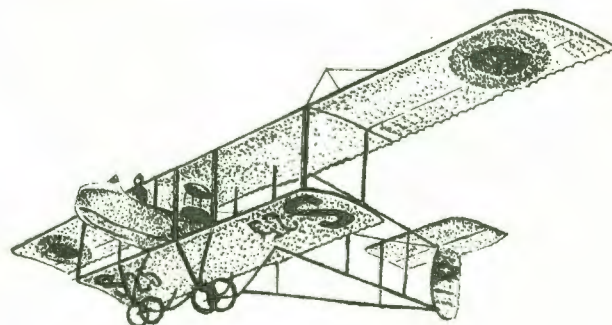
"FI" = det första Farman-biplanet.

Någon påmålning av dessa nummer torde då ännu icke ha förekommit.

Efterhand som flera flygplan senare under loppet av 1913 och 1914-16 tillkom, numrerades dessa i löpande följd med "L", "F" och "M" (de senare Thulin-byggda Morane-Saulnier-plan), åtföljda av ett ordningsnummer med romerska siffror, inom resp flygplantyper (Lévêque, Farman och Morane).

På målning av resp nr (och bokstav) på del (eller delar) av flygplanet torde så småningom ha införts, ur verkstads- och förrådssynpunkter. Det rörde sig då blott om någon decimeter höga siffror, som endast skulle kunna avläsas på marken (vattnet) på mycket nära håll. Det var inte fråga om att möjliggöra igenkännande av något visst flygplan i luften.

1914, i augusti, kort efter första världskrigets utbrott, blev igenkänningsmärkning av svenska militära flygplan för snabb igenkänning i luften med ens nödvändig. Nationalitetsbeteckning (blågul kokard m m) infördes, likaså nummerbeteckning, det senare en följd av bl a det efter hand ökade antalet



*Farman. Märkning m/1914
Marinens flygväsende*

plan, som gjorde ett åtskiljande av olika exemplar av samma typ behövt.

Den 6/8 1914 utfärdades sålunda i "kommandoväg" arméns generalorder (go) nr 961/1914 om märkning av flygplan eller "flygmaskiner", som det då hette. Liknande bestämmelser i samma syfte utfärdades även för marinens del. Arméns go innehöll följande om flygplanens nyinförda (påmålade) märken:

"Arméns eller i dess tjänst varande flygmaskiner skola efter chefens för fortifikationens närmare bestämmande förses med målat "nationalmärke" av följande utseende:

å sidorodret en svensk örlogsflagga, samt på undersidan av vingarna en kokard, bestående av en gul prick med omgivande blå ring, samt med svart färg bokstaven S med därefter följande arabisk siffra 1, 2, 3, 4 osv, utmärkande flygmaskinens nummer".

Vid arméns flygväsende (dåv. arméns flygavdelning), övergavs aug 1914 beteckningarna "M" för monoplan och "B" för biplan. Alla monoplan tilldelades i st udda nr och biplanen lämna nr.

Vid marinens flygväsende, som efterhand erhöll numreringsbestämmelser, synes man av bevarade listor att döma inte ha släppt bokstavsprefixen "F" och "M" till kvarvarande typers nr förrän ungefär vid årsskiftet 1916/17.

Den tjugotvå sidor långa sammanställningen är gjord av fil stud Bo Widfeldt efter äldre källor ställda till förfogande av överstelöjtnant Nils Kindberg. De talrika och utmärkta illustrationerna är utförda av tecknaren Göthe Johansson.

"Märkning av svenska militära luftfartyg"
särtryck utgivet av Svensk Flyghistorisk
Förening, box 308, Sthlm 1. 4:-